

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ ОСВІТНИХ НАРАТИВІВ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ТА НОВАЦІЇ

У статті розкрито основні особливості розвитку освітніх процесів на теренах України, зважаючи на сучасні виклики у соціумі та потреби кожного індивідуума задля гармонійного, збалансованого та успішного життя. Визначено трендові парадигми у межах вітчизняних освітніх процесів. Закцентовано увагу на осучасненні педагогічно-викладацьких напрямів через призму диджиталізованих (цифровізованих) процесів у низці сфер життєдіяльності. Проаналізовано особливості імплементації новацій у контексті: технології діяльнісного (активного) навчання, тенденцій у отриманні балансу між формульним і традиційним видами оцінювання навчальних досягнень здобувачів і здобувачок освіти, розвитку різних типів мислення, формування елементів медіаграмотності та реалізації фасилітації задля оволодіння ключовими компетентностями.

Вагоме значення надано репрезентації основних аспектів у межах соціалізації кожної особистості, що безпосередньо впливає на формування світоглядних концептів. Проаналізовано значення інтегрованого підходу до навчання, зважаючи на тренди сьогодення та особливості «кліпового» мислення у здобувачів і здобувачок освіти. Одне з чільних місць – висвітленню мотиваційних аспектів та підходів у контексті реалізації діяльнісних (активних) технологій навчання.

Дослідження базується на принципах наукової об'єктивності, соціального підходу та причинності. Воно спирається на описовий та аналітико-синтетичний методи. Результатом розвідки є визначення ключових тематико-проблемних векторів (напрямів) у контексті модернізації підходів до організації та реалізації вітчизняного освітнього процесу та формування орієнтованих пропозицій щодо їхнього подальшого впровадження в освітній процес.

Ключові слова: державні освітні наративи, дитиноцентризм, діяльнісне навчання, формувальне оцінювання, традиційне оцінювання, диджиталізація, медіаграмотність.

В умовах сьогодення на теренах України відбувається реформування освітньої системи, пов'язане з її інтеграцією в єдиний загальноєвропейський освітній простір. У сфері управління знаннями, формування альтернативно-продуктивної державної політики набуває все більшого значення. Освіта розглядається як стратегічний пріоритет держави. Зважаючи на це, визначення трендових тенденцій та їхній подальший аналіз має вагоме значення для подальшого формування комплексної освітньої парадигми.

Проблеми реалізації стрижневих освітніх напрямів та впровадження інноваційних практик у закладах освіти присвячено вагомий науковий доробок учених. Зокрема, В. Кремень зосередив увагу на інноваційно-модернізаційних аспектах у «фокусі» розвитку освіти і науки на теренах України [3; 4]. Т. Пушкарьова та О. Топузов зосередили увагу на активностях у межах реалізації інтегративно-діяльнісної педагогіки [13]. Аспекти наскрізності та всебічного розвитку здобувачів і здобувачок освіти у межах їхнього ознайомлення з регіональною історією досліджено О. Орлюк [9]. Проблематику, пов'язану з розвитком індивідуальних здібностей індивідуумів, розглянув В. Матвеев [6]. Водночас П. Саух дослідив один із трендів сучасного освітнього процесу – розвиток критичного мислення [15]. І. Калініна надала великого значення аналізові підходів щодо реалізації формульного оцінювання [1]. Л. Петрик розглянуто медіаграмотність як навичку ХХІ ст. [10]. М. Кириченко зосередив увагу на продукуванні наукових ідей щодо ключових концептів у межах поняття «цифрової культури» як результату розвитку культури інформаційного суспільства [2]. Ю. Погоріла та В. Василенко висвітлили засади реалізації диджиталізованих підходів у контексті освітніх активностей [11]. І. Ніколаєску та В. Шинкарьова проаналізували процес цифровізації освіти як сучасну вимогу інформаційного суспільства [8].

Зважаючи на зазначене вище, доцільно визначити деякі ключові напрями-наративи у межах реалізації сучасного освітнього процесу. Серед них: процеси диджиталізації (цифровізації); осучаснення методів, прийомів і технологій навчання через впровадження діяльнісних (активних) практик; досягнення балансу між елементами традиційного та формульного видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів і здобувачок освіти; імплементація елементів медіаграмотності під час викладання; реалізація інтегрованих підходів у контексті проведення уроків / занять тощо.

Метою статті є визначення та аналіз ключових нарративів-тенденцій та інновацій у контексті державної освітньої політики, що продукується на теренах України, зважаючи на реалії сьогодення. Доцільно виокремити такі завдання:

- по-перше – визначити трендові освітні напрями, що сприятимуть осучасненню освітніх парадигм;
- по-друге – проаналізувати особливості імплементації сучасних навчальних практик під час реалізації освітнього процесу;
- по-третє – надати орієнтовні шляхи вирішення викликів, що постали перед спільнотою освітян і освітянок.

Для того, щоб увіліти в життя тематичні вектори-завдання, зазначені вище, варто не забувати, що історія людства стає сьогодні історією розвитку особистості. Це вимагає дитиноцентричної освіти, що передбачає

максимальне наближення навчання і виховання кожної дитини згідно з її потребами, здібностями, особливостями тощо. Ідея дитиноцентризму пов'язана з ціннісним підходом до реалізації освітнього процесу. Серед висновків, до яких дійшов В. Матвєєв у межах продукування ідей щодо ціннісних аспектів у формуванні здобувачів освіти, є нагальна потреба у введенні в навчальні плани дисциплін, які давали б змогу репрезентувати людську особистість в аспекті її самореалізації та надавали б конкретні рекомендації до застосування теорії на практиці [6, с. 267].

Сучасна освіта підтримує особистісно зорієнтовану парадигму, яка вимагає від педагогів значного зростання професійного рівня. Вже не програма, а вчитель є системотвірним фактором, тому від його умінь, здібностей, світогляду та ціннісних орієнтацій залежить успіх навчального процесу. Стратегія розгортання педагогічної взаємодії, а також реалізація теорій та концепцій, залежать від професіоналізму та майстерності вчителя. Справжній педагог може досягати високих результатів, працюючи навіть за недосконалою програмою, тоді як недосконале викладання може зіпсувати будь-яку якісну програму.

В освіті все більше визнається, що особистість учня повинна стати центром навчального процесу. Це означає, що учитель повинен мати високий рівень педагогічної майстерності, бути творцем психолого-педагогічних умов, необхідних для ефективного навчання. Таким чином, успішність освіти залежить не тільки від змісту програми, але й від якості педагогічної діяльності вчителя.

Варто зосередитися на розвитку педагогічної майстерності, світогляду та культуротворчих здібностей вчителів, а також їх особистісних якостей та ціннісних орієнтацій. Високий рівень професіоналізму і майстерності вчителя забезпечує ефективну реалізацію будь-якої педагогічної системи, теорії або концепції, незалежно від рівня досконалості програм.

Вагоме значення в реаліях сьогодення має реалізація ціннісних підходів у межах продукування навчальних та виховних наративів задля гармонійного становлення щасливого індивідуума зі сформованим комплексом життєво-мотиваційних концептів. Доцільно активізувати популяризацію вивчення регіональної історії шляхом залучення освітян / освітянок до роботи в обласних творчих лабораторіях, групах, клубах тощо. О. Орлюк зазначила, що посилення уваги до питань регіональної історії надає учням можливість бути глибше обізнаними з історією не лише рідного регіону, а й інших регіонів України, пробудити прагнення до співробітництва з людьми з інших регіонів, усвідомити єдність країни за умов існування регіональних відмінностей тощо [9, с. 3]. На думку Т. Пушкарьової та О. Топузова, всебічно розвинена особистість акумулює в собі не тільки високий рівень знань, умінь та навичок, а й високий потенціал творчого, морального, фізичного, психологічного розвитку та здоров'я [13, с. 273].

Не менш трендовим напрямом є «популяризація» підходів до розвитку різних типів мислення у здобувачів / здобувачок освіти на всіх рівнях. І. Мельничук та І. Білоус зацентрували увагу на дизайнерському мисленні. На їхню думку, воно постає творчим способом мислення, спрямованим на створення нестандартних, оригінальних рішень та несподіваних ідей, що приводять до найкращого вирішення проблеми [7, с. 99]. Водночас П. Саух зазначив, що потрібно зважати й на те, що метою розвитку критичного мислення є не лише продукування ефективних проривних ідей та дій людини у вирішенні наукових, технологічних, підприємницьких завдань, а й утвердження основ демократичного способу життя, уміння переконливо аргументувати власну позицію в процесі обговорення оригінальних соціальних проєктів та здатності протистояти різним формам несанкціонованого втручання в особисте життя й тенденціям маніпулювання людською свідомістю [15, с. 236].

Зважаючи на інформаційно-освітні виклики, що постали у нас час, варто також акцентувати увагу на особливостях імплементації елементів медіаграмотності в освітній процес. Вагоме значення – формуванню медіаграмотних навичок задля розвитку різних типів мислення у здобувачів і здобувачок освіти. На думку Л. Петрик, саме медіазасоби є інструментами, які спонукають особистість до інтенсивного життя у глобалізованому світі [10, с. 103].

Обізнаність у «вирі» науково-інформаційних технологій, що передбачають у своєму розвитку диджиталізацію (цифровізацію) освітнього процесу, – вимога часу. М. Кириченко дійшов висновку, що цифровою культурою спеціаліста є цінності цифрової технологізації, які не суперечать загальним гуманістичним цінностям, а означають цифрову компетентність спеціаліста, володіння технологіями оптимального орієнтування у цифровій реальності, і, перш за все, продуктивного спілкування у віртуальному просторі [2, с. 181]. Ю. Погоріла та В. Василенко зазначили, що процес диджиталізації є початком оцифрування не лише освітньої, а й усіх сфер діяльності, і цей потребує постійної підтримки та оновлення [11, с. 41]. І. Ніколаєску та В. Шинкарьова зацентрували увагу на тому, що ефективність цифровізації освіти «взаємозалежна» з наявним рівнем цифрової грамотності майбутніх фахівців, професійна підготовка яких має відбуватись із урахуванням міждисциплінарної інтеграції та умов цифровізації (за допомогою педагогів, які забезпечують і реалізуватимуть освітній процес у закладі вищої освіти згідно з сучасними вимогами суспільства) [8, с. 922].

Зважаючи на зазначене вище, можна констатувати, що в сучасних реаліях сьогодення парадигма цифрової (диджиталізованої) освіти має один із ключових векторів у продукуванні принципів та підходів на шляху до успішної реалізації освітніх процесів.

Використання сучасних методів, прийомів і технологій навчання – у «фокусі» уваги. Імплементація авторських практик у навчання надасть змогу осучаснити підходи до викладання, зважаючи на ціннісні

наративи. У цьому контексті доцільно наголосити на необхідності формування чітких інструктажів у контексті виконання певних завдань. Не менш вагоме значення має впровадження наративів проблемного навчання, що сприятиме формуванню «гнучких» («м'яких») навичок у здобувачів і здобувачок освіти Л. Лебедик, В. Стрельніков та М. Стрельніков зазначили, що вміння учнів / студентів формулювати проблему є найбільш необхідним, відправним у засвоєнні дослідницької навчальної діяльності [5, с. 211].

Актуальний освітній вектор – досягнення балансу між традиційним («підсумковим», «сумативним» тощо) і формувальним («формативним», «формуєчим», «формаційним», «розвивальним», «аналітичним» тощо) видами оцінювання навчальних досягнень здобувачів і здобувачок освіти. Формувальне – оцінює процес. Традиційне – результат навчання. І. Калініна сфокусувала увагу на тому, що формувальне оцінювання є ефективним засобом організації зворотного зв'язку [1, с. 289]. Воно допомагає відстежувати особистісний розвиток особистості та хід опановування навчального досвіду як основи компетентності, вибудувати індивідуальну траєкторію особистості.

Отже, освітня політика України спрямована на світовий ринок і формується, зважаючи на інтеграційні процеси. Доцільно зорієнтуватися на реалізацію активностей у межах напрямів, які у своєму контексті сприятимуть ефективній реалізації трендових освітніх наративів. Серед них:

- усебічний розвиток здобувачів і здобувачок освіти;
- застосування ІТ-технологій, онлайн-сервісів під час «конструювання» освітнього процесу;
- формування культури демократії та громадянської відповідальності;
- осучаснення методів, прийомів і технологій навчання;
- розвиток елементів медіаграмотності під час проведення уроків / занять тощо.

Тематичні напрями-наративи у межах розбудови освітніх процесів, проаналізовані у статті, – не є вичерпними. Водночас доцільно зазначити, що важливо акцентувати більш пильну увагу на особливостях підходів до формування вмінь і навичок щодо пошуку навчальної інформації, доцільної та корисної для опрацювання під час проведення уроків / занять. Проблематика розвідки також мотивує до нових дослідницьких пошуків через призму опрацювання контенту розвідок іноземного походження, що стануть у нагоді під час реалізації компаративного зіставлення вітчизняного та міжнародного досвіду щодо вирішення освітніх викликів.

Використана література:

1. Калініна І. М. Формувальне оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. *Грааль науки*. 2021. Червень (№ 5). С. 285–290.
2. Кириченко М. О. Цифрова культура як результат розвитку культури інформаційного суспільства. *Гілея : науковий вісник*. 2017. Вип. 124. С. 179–182. URL : <https://bit.ly/3TMuHtJ>.
3. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ : Грамота, 2005. 448 с.
4. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). Київ : Грамота, 2003. 216 с.
5. Лебедик Л. В., Стрельніков В. Ю., Стрельніков М. В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін : навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Полтава : АСМІ, 2020. 303 с.
6. Матвеев В. О. Значення розвитку індивідуальних здібностей в системі вищої школи в аспекті самореалізації особистості. *Перспективи та інновації науки*. Серія «Педагогіка», серія «Психологія», серія «Медицина». 2021. № 3 (3). С. 254–268.
7. Мельничук І., Білоус І. Інноваційні методи викладання та навчання у сфері вищої освіти. *Гуманітарні студії : історія та педагогіка*. 2022. № 2. С. 94–102.
8. Ніколаєску І. О., Шинкарьова В. С. Цифровізація освіти як сучасна вимога інформаційного суспільства. *Перспективи та інновації науки*. Серія «Педагогіка», серія «Психологія», серія «Медицина». 2022. № 2 (7). С. 914–923.
9. Орлюк О. В. Методика навчання старшокласників регіональної історії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2015. 262 с.
10. Петрик Л. В. Медіа-грамотність як навичка ХХІ ст. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Психологія. Педагогіка. 2017. № 27. С. 100–104.
11. Погоріла Ю. В., Василенко В. Ю. Диджиталізація в освітній діяльності. *Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень* : матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 26 листопада 2021 р. Вінниця, 2021. С. 38–41.
12. Пушкарьова Т. О., Топузов О. М. Інтегративно-діяльнісна педагогіка: монографія. Київ : Педагогічна думка, 2019. 304 с.
13. Саух П. Ю. Розвиток критичного мислення як один із провідних трендів сучасного освітнього процесу. *Історія та філософія освіти в незалежній Україні: контрверзи сучасного наукового пізнання* : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю, м. Київ, 8 червня 2021 р. / Інститут педагогіки НАПН України. Київ, 2021. С. 233–236. URL : <https://bit.ly/42TRDuL>.

References:

1. Kalinina I. M. (2021). Formuvalne otsiniuvannya navchalnykh dosiahnen zdobuvachiv osvity [Formative assessment of educational achievements of education seekers]. *Hraal nauky*. Cherven (№ 5). S. 285–290 [in Ukrainian].
2. Kyrychenko M. O. (2017). Tsyfrova kultura yak rezultat rozvytku kultury informatsiinoho suspilstva [Digital culture as a result of the development of information society culture]. *Hileia : naukovyi visnyk*. Vyp. 124. S. 179–182. URL: <https://bit.ly/3njW8ym> [in Ukrainian].
3. Kremen V. H. (2005). Osvita i nauka v Ukraini – innovatsiini aspekty. Stratehiia. Realizatsiia. Rezultaty [Education and science in Ukraine - innovative aspects. Strategy. Realization. The results]. Kyiv : Hramota, 448 s. [in Ukrainian].
4. Kremen V. H. (2003). Osvita i nauka Ukrainy: shliakhy modernizatsii (Fakty, rozdumy, perspektyvy) [Education and science of Ukraine: ways of modernization (Facts, thoughts, perspectives)]. Kyiv : Hramota. 216 s. [in Ukrainian].
5. Lebedyk L. V., Strelnikov V. Yu., Strelnikov M. V. (2020). Suchasni tekhnolohii navchannia i metodyky vykladannia dystsypilin: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia slukhachiv kursiv pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv

- serednoi, profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi), fakhovoi peredvyshchoi ta vyshchoi osvity [Modern learning technologies and methods of teaching disciplines: Educational and methodological manual for students of advanced training courses for teaching staff of secondary, professional (vocational and technical), professional pre-higher and higher education institutions]. Poltava : ASMI, 303 s. [in Ukrainian].
6. Matvieiev V. O. (2021). Znachennia rozvytku indyvidualnykh zdibnostei v systemi vyshchoi shkoly v aspekti samorealizatsii osobystosti [The importance of the development of individual abilities in the system of higher education in the aspect of self-realization of the individual]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*. Seriiia «Pedahohika», seriiia «Psykhohohiia», seriiia «Medytsyna». № 3 (3). S. 254–268 [in Ukrainian].
 7. Melnychuk I., Bilous I. (2022). Innovatsiini metody vykladannia ta navchannia u sferi vyshchoi osvity [Innovative methods of teaching and learning in the field of higher education]. *Humanitarni studii : istoriia ta pedahohika*. № 2. S. 94–102 [in Ukrainian].
 8. Nikolaiesku I. O., Shynkarova V. S. (2022). Tsyfrovizatsiia osvity yak suchasna vymoha informatsiinoho suspilstva [Digitization of education as a modern requirement of the information society]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*. Seriiia «Pedahohika», seriiia «Psykhohohiia», seriiia «Medytsyna». № 2 (7). S. 914–923 [in Ukrainian].
 9. Orliuk O. V. (2015). Metodyka navchannia starshoklasnykiv rehionalnoi istorii : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 [Methods of teaching regional history to high school students: dissertation. ... candidate ped. Sciences: 13.00.02]. Kyiv. 262 s. [in Ukrainian].
 10. Petryk L. V. (2017). Media-hramotnist yak navychka KhKhH st. [Media literacy as a skill of the 21st century]. *Pedahohichna osvita : teoriia i praktyka*. Psykhohohiia. Pedahohika. № 27. S. 100–104 [in Ukrainian].
 11. Pohorila Yu. V., Vasylenko V. Yu. (2021). Dydzhitalizatsiia v osvithnii diialnosti [Digitalization in educational activities]. *Prykladni aspekty suchasnykh mizhdystsiplinarnykh doslidzhen : materialy I Vseukr. nauk.-prakt. konf., m. Vinnytsia, 26 lystopada 2021 r. Vinnytsia*. S. 38–41 [in Ukrainian].
 12. Pushkarova T. O., Topuzov O. M. (2019). Intehratyvno-diiialnisna pedahohika : monohrafiia [Integrative and activity pedagogy: monograph]. Kyiv : Pedahohichna dumka, 304 s. [in Ukrainian].
 13. Saukh P. Yu. (2021). Rozvytok krytychnoho myslennia yak odyin iz providnykh trendiv suchasnoho osvithnoho protsesu [The development of critical thinking as one of the leading trends in the modern educational process]. *Istoriia ta filosofii osvity v nezalezhnii Ukraini : kontroverzy suchasnoho naukovoho piznannia : zb. tez Vseukr. nauk.-prakt. konf. z mizhnarodnoi uchastiu, m. Kyiv, 8 chervnia 2021 r. / Instytut pedahohiky NAPN Ukrainy*. Kyiv. S. 233–236. URL : <http://surl.li/fufnf> [in Ukrainian].

Marchuk I. Implementation of state educational narratives on the territory of Ukraine: key aspects and innovations

The article reveals the main features of the development of educational processes on the territory of Ukraine, taking into account the modern challenges in society and the needs of each individual for a harmonious, balanced and successful life. The trend paradigms within the domestic educational processes have been determined. Attention is focused on the modernization of pedagogical and teaching directions through the prism of digitized (digitalized) processes in a number of life spheres. The peculiarities of the implementation of innovations in the context of: technology of active learning, trends in maintaining a balance between formative and traditional types of evaluation of educational achievements of students, development of different types of thinking, formation of elements of media literacy and implementation of facilitation for mastering key competencies are analyzed.

Significant importance is given to the representation of the main aspects within the socialization of each individual, which directly affects the formation of worldview concepts. The value of an integrated approach to education is analyzed, taking into account the current trends and the peculiarities of "clip" thinking among those who acquire education. One of the prominent places is the highlighting of motivational aspects and approaches in the context of the implementation of activity (active) learning technologies.

The research is based on the principles of scientific objectivity, social approach and causality. It is based on descriptive and analytical-synthetic methods. The result of the investigation is the identification of key thematic problem vectors (directions) in the context of modernization of approaches to the organization and implementation of the domestic educational process and the formation of indicative proposals for their further implementation in the educational process.

Key words: *educational narratives (directions-narratives), child-centeredness, activity (active) learning, formative assessment, traditional assessment, digitization (digitalization), integration, media literacy.*

УДК 378.147: 811.111

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.91.35>

Мельник А. І.

ПРОЄКТУВАННЯ КУРСУ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Увиразнено визначення поняття «курс змішаного навчання». Стверджено, що практична реалізація змішаного навчання (ЗН) на рівні навчального курсу – це така організація освітнього процесу в межах навчальної дисципліни, що характеризується взаємодоповнюваністю традиційного й дистанційного курсів із позааудиторною та асинхронною самостійною роботою студентів у взаємодії цільової, мотиваційної та змістової компонент навчального процесу. Витлумачено структуру реалізації ЗН та розподіл навчально-пізнавальної діяльності студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти в межах традиційного й дистанційного навчання (ДН), аудиторних та онлайн-занять (у синхронному та асинхронному режимах). Позааудиторна та асинхронна самостійна робота магістрантів ґрунтується на індивідуально розподіленому в часі виконанні комплексу завдань із консультаційно-координувальною допомо-